

Uppföljning innovationsbidraget

Länsstyrelsen
Norrbotten

Titel Uppföljning innovationsbidraget
Länsstyrelsen Norrbotten. Rapportserie nr 2/2016.

Författare: Åsa Lindman och Jesper Stage, Luleå tekniska universitet

Omslagsbild: Plainpicture, Johnér Bildbyrå

Kontaktperson: Daniel Granlund
Länsstyrelsen i Norrbottens län,
971 86 Luleå.
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11,
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se

ISSN: 0283-9636

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
Syfte	3
Metod	3
Disposition	5
2. Nuläge	6
Norrbottens regionala ekonomi	6
Företagande i Norrbotten.....	8
Innovationsverksamhet i Norrbotten	9
Antal patentansökningar	9
Antal designansökningar	11
Antal varumärkesansökningar	12
Alternativa metoder för att mäta innovationsverksamhet.....	13
Innovation i Norrbotten	14
3. Innovationsbidraget	15
Information om beviljade samt utbetalade innovationsbidrag	15
Innovationsbidragets fördelning över länets kommuner	16
Företagarnas ålder	20
Könsfördelning.....	20
Marknad	21
Företagens inställning till tillväxt.....	22
Källor till information om innovationsbidraget.....	24
4. Innovationsbidragets betydelse för företagen i Norrbotten	25
Innovationsbidragets generella fördelning	25
Innovationskategori enligt företagen, generell kategorisering	26
Innovationsbidragets påverkan på företagen, generell kategorisering	27
Innovationsbidragets påverkan på företagen enligt företagen	30
5. Sammanfattning	33

1. Inledning

Vägledande för det regionala tillväxtarbetet är den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020. Strategin utgår från fyra samhällsutmaningar; (1) Demografisk utveckling, (2) Globalisering, (3) Klimat, miljö och energi, samt (4) Social sammanhållning. Innovation, företagande och entreprenörskap ses som ett av de prioriterade områden som ska bidra till att möta dessa utmaningar. Innovationer anses viktiga för att stärka en regions förnyelseförmåga och näringslivets konkurrenskraft. Enligt den nationella strategin är en kombination av regionala utvecklingsstrategier och regionala innovationsstrategier (eller motsvarande) en viktig utgångspunkt för att stärka de regionala innovationsmiljöerna.

Regional utvecklingsstrategi för hållbar framtid i Norrbotten 2020 (RUS) utgör grunden och ramverket för det regionala tillväxtarbetet. Innovationsbidraget är ett av de finansiella verktyg som Länsstyrelsen i Norrbotten har för att stärka den regionala tillväxten i länet. Bidraget har funnits sedan 2003 då Norrbottens Forskningsråd beredde ansökningar och rekvisitioner. Länsstyrelsen tog det formella beslutet och betalade ut bidraget. 2009 tog Länsstyrelsen över hela hanteringen av bidraget. Denna rapport har tagits fram av Länsstyrelsen och Luleå tekniska universitet inom samverkansprojektet Regional förnyelse.

Innovationsbidraget beviljas till både nya samt befintliga små- och medelstora företag i alla branscher i hela länet. Stödet är tänkt att gå till företag som befinner sig i en inledande fas i nyskapande satsningar och som bedöms ha tillväxtpotential. Dessa satsningar kan sedan utmynna i varor eller tjänster som är att betrakta som en innovation. För att kunna beviljas bidrag ska det finnas en plan för hur satsningarna ska skapa tillväxt i Norrbotten. Framförallt avser detta tillväxt genom direkta eller indirekta arbetstillfällen, nya företag eller tillväxt hos andra företag i Norrbotten såsom exempelvis underleverantörer. Ansökningar där det tydligt framgår att det finns en efterfrågan på innovationen prioriteras.

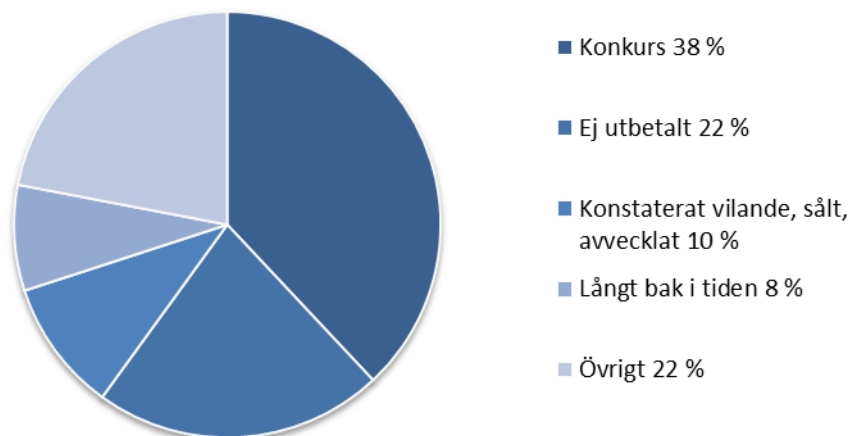
Syfte

Syftet med denna rapport är att analysera vilket utfall innovationsbidraget haft på företag som beviljats stöd mellan 2003 och 2013. För att kunna säga något om innovationsbidragets utfall blir det därmed intressant att undersöka om bidraget genererat tillväxt i Norrbotten. Därmed blir exempelvis frågor som om sysselsättningen i Norrbotten påverkats av innovationsbidraget, det vill säga om det bidragit till att skapa några direkta eller indirekta arbetstillfällen, intressanta. Andra intressanta exempel är att undersöka hur många av innovationerna som är kvar i länet, samt om det finns någon skillnad i utfallen mellan produkt- och tjänsteinnovationer, om det finns några könsbaserade skillnader och så vidare. Analysen genomförs med hjälp av statistisk analys av Norrbottniska bolag under tidsperioden 2003-2013.

Metod

Både primärdata och sekundärdata har använts för att genomföra studien. Sekundärdata har framförallt använts för att kunna beskriva Norrbottens näringslivs nuläge, men även för att kunna jämföra och kontrastera en del av de resultat som framkommit i studien. Sekundärdata har samlats in från offentlig statistik som tillhandahållits av organisationer såsom exempelvis SCB, PRV och Tillväxtanalys. Exempel på sådana data är information om nyföretagande och information om könsfördelningen i svenskt näringsliv.

Utöver sekundärdata har även en omfattande telefonintervjuundersökning genomförts, där samtliga företag som erhållit innovationsbidrag i Norrbotten under tidsperioden 2003 till 2013 (totalt 110 företag) fått möjlighet att svara. Efter påminnelser valde totalt 58 företagsledare från företagen att ingå i undersökningen. Utöver 55 telefonintervjuer har tre företag svarat på samma frågor skriftligt när företagsledaren föredragit detta av något skäl, såsom exempelvis svårighet att hitta en tid som passar för telefonintervjun eller önskan om längre betänketid att besvara frågorna. Kompletterande information rörande bokslutssiffror från företag har även inhämtats via epost. Totalt innebär detta att en svarsfrekvens på 53 % uppnåtts, vilket kan anses som någorlunda representativt, framförallt med tanke på de olika orsakerna till att undersökningen inte genomförts som framkommer vid en bortfallsanalys, se figur 1.

Figur 1. Bortfallsanalys

Vid en genomgång av de företag som inte besvarat undersökningen kan följande konstateras: Av de företag som inte besvarat undersökningen kan vi se att 38 % av dessa gått i konkurs. En del av de företag som gått i konkurs, gjorde det för så många år sedan att uppgifter för att besvarat undersökningen har varit svåra att få fram, exempelvis för att sådana uppgifter inte har lagrats över så pass lång tid eller för att representanter från företaget har varit svåra att kontakta. 22 % av företagen som inte deltagit i undersökningen har inte fått något innovationsbidrag utbetalt. Det vill säga, även om företaget ansökt om innovationsbidrag har inget bidrag beviljats till företaget då det av ett eller annat skäl inte uppfyllt de krav som ställts upp för att bidraget ska betalas ut. Denna kategori sammanfaller delvis med de företag som gått i konkurs, samt de företag som diskuteras i nästa kategori.

10 % av företagen som inte deltagit i undersökningen är vilande, sålda eller avvecklade, vilket i sin tur inneburit att uppgifter varit svåra att inhämta. Uppgiftsinhämtningen har här försvårats på grund av samma skäl som uppgifter varit svåra att inhämta vid en konkurs, det vill säga att uppgifter inte har lagrats eller för att representanter från företaget har varit svåra att kontakta. 8 % av företagen uppgav som skäl för att inte delta i undersökningen att de uppgifter som önskades inte gick att ge, då innovationsbidraget betalas ut för så länge sedan att sådana uppgifter inte lagrats "så långt bakåt i tiden". En del av de företag som angav detta som skäl för att inte delta, sammanföll även med företag som med tiden bytt ut företagsledare eller annan person som besuttit den kunskap som efterfrågats. 22 % av företagen som inte deltagit i undersökningen faller in i kategorin övrigt. Här hittar vi de företag som exempelvis varit svåra att kontakta men som kan misstänkas vara vilande av ett eller annat skäl (exempelvis med tanke på hur deras bokföringssiffror ser ut), och därmed vara svårare att kontakta. Hit hör även kategorin av företag som trots upprepade påminnelser inte inkommit med uppgifter.

Ett antal tester har även genomförts för att undersöka det insamlade materialets kvalitet. Exempelvis har bokföringsdata analyserats, där företag som deltagit i undersökningen jämförts med företag som inte deltagit i undersökningen. Ett annat exempel på test som genomförts är att uppgifterna som lämnats av de första företagen som deltagit i undersökningen jämförts med uppgifterna som lämnats av de företag som varit de sista att delta i undersökningen. Tanken med detta är att om det finns systematiska skillnader mellan de företag som svarar och de som inte svarar så kommer företag som

svarat sist, efter flera påminnelser, rimligen vara de som har mest gemensamt med de företag som inte svarade alls. Att uppgifterna som lämnats från de första företagen inte i väsentligt avseende avviker från uppgifterna som lämnats av de sista företagen som deltar i undersökningen styrker därför tillförlitligheten i undersökningen. De test som genomförts har därmed följt gängse vetenskapliga metoder för att testa tillförlitligheten i insamlat datamaterial.

Disposition

Resterande delar av rapporten disponeras enligt följande: I kapitel 2 ges en nulägesbeskrivning av Norrbottens regionala ekonomi, innovation och företagande, samt en presentation av grundläggande information om Norrbottens företag. I kapitel 3 presenteras beskrivande statistik gällande innovationsbidraget och de norrbottniska företag som beviljats innovationsbidrag, samt jämförande statistik för andra norrbottniska företag. I kapitel 4 redogörs för innovationsbidragets betydelse för företagen i Norrbotten. I kapitel 5, som är rapportens sista och avslutande kapitel presenteras en summering av de viktigaste resultaten och slutsatserna av rapportens tidigare avsnitt.

2. Nuläge

I följande kapitel presenteras först information om Norrbottens regionala ekonomi, innovation och företagande. Därefter presenteras även grundläggande information om Norrbottens företag.

Norrbottens regionala ekonomi

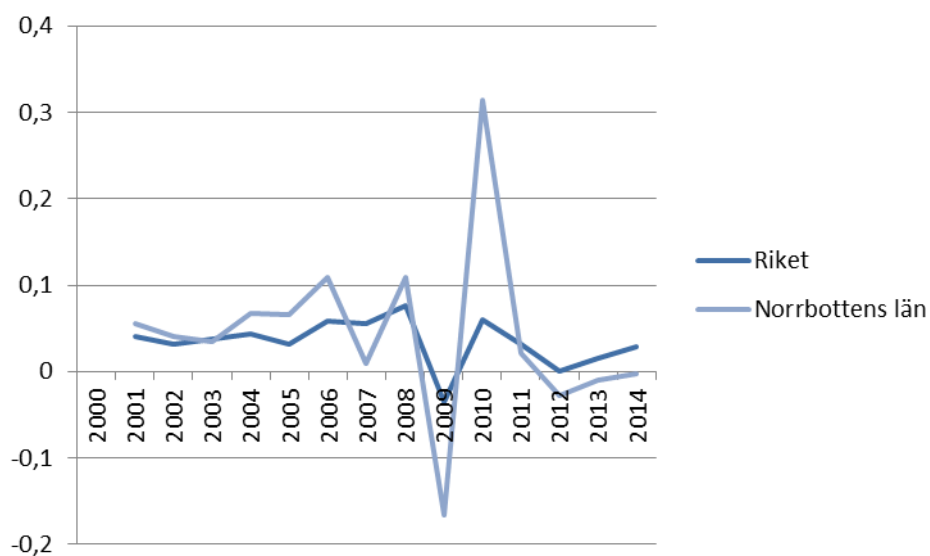
Bruttoregionprodukten (BRP) är ett mått som brukar användas för att mäta storleken på den ekonomiska aktiviteten i en region. SCB beräknar BRP från produktionssidan, vilket innebär att det som mäts är förädlingsvärdet. Med förädlingsvärdet menas värdet av de varor och tjänster som produceras i en region, minus värdet av de insatsvaror som används för att producera dessa varor och tjänster. Med en regions BRP visas det samlade förädlingsvärdet för regionens näringsliv, offentliga myndigheter och hushållens icke-vinstdrivande organisationer. På grund av att summan av alla Sveriges regioners BRP tillsammans utgör bruttonationalprodukten (BNP), kan det vara intressant att se hur Norrbottens läns bidrag till BNP förhåller sig till andra läns bidrag till BNP. Bruttoregionprodukten mätt per invånare är en vanligt förekommande indikator för att mäta en regions ekonomiska välstånd och/eller utveckling.

I tabell 1 nedan presenteras BRP per invånare för Sveriges län över åren 2002 till 2014. Statistiken är hämtat från SCB och presenteras i löpande priser och i tusentals kronor. Det samlade förädlingsvärdet av de varor och tjänster som producerades i Norrbotten fördelat per invånare uppgick år 2014 till över 400 000 kronor. Vid en jämförelse med övriga län uppvisar därmed Norrbotten näst högst BRP per invånare i riket näst efter Stockholms län. Av tabellen kan vi även utläsa att BRP per invånare i Norrbotten ökat kraftigt under den mätta tidsperioden.

I figur 2 kan vi se hur Norrbottens BRP har utvecklats från 2001 till 2014 jämfört med riket i genomsnitt. Tillväxten i förädlingsvärdet i Norrbotten har under stora delar av tidsperioden varit högre än i riket som helhet. Ett exempel på en tydligt negativ avvikelse hittar vi vid övergången 2008 till 2009, vilket sammanfaller med början av den globala ekonomiska krisen.

Tabell 1. BRP per invånare för Sveriges län över åren 2002 till 2014.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Riket	288	299	312	322	341	360	367	354	375	387	387	393	404
Stockholms län	399	410	436	453	471	501	508	514	524	546	548	552	571
Uppsala län	267	281	283	297	315	318	335	324	338	351	355	371	379
Södermanlands län	225	230	246	253	265	289	296	262	300	308	309	297	295
Östergötlands län	256	258	267	277	291	314	314	316	329	339	339	346	354
Örebro län	244	257	274	277	303	314	313	301	324	339	346	342	349
Västmanlands län	255	261	268	273	295	313	317	299	322	331	328	334	333
Jönköpings län	263	271	283	276	302	327	333	301	316	336	336	341	354
Kronobergs län	260	268	286	272	310	336	343	309	338	350	353	363	364
Kalmar län	243	257	258	267	285	288	307	277	305	310	303	310	311
Gotlands län	223	238	242	247	259	271	267	264	276	292	293	304	308
Blekinge län	249	267	285	293	299	319	317	294	312	307	298	315	320
Skåne län	263	268	275	284	300	331	321	304	322	327	329	334	347
Hallands län	239	256	258	262	286	289	311	289	317	318	310	318	321
Västra Götalands län	284	302	310	319	342	358	367	347	368	380	377	388	403
Värmlands län	241	248	254	258	273	281	288	262	289	299	305	309	313
Dalarnas län	245	260	275	288	305	320	321	298	318	334	329	329	340
Gävleborgs län	237	247	262	272	287	291	303	294	313	303	310	313	318
Västernorrlands län	273	274	287	297	305	312	326	325	345	352	352	351	358
Jämtlands län	242	253	261	274	289	281	313	298	349	325	320	323	338
Västerbottens län	239	253	270	279	304	302	312	297	325	329	337	334	339
Norrbottnens län	259	268	286	305	338	341	378	315	414	423	411	407	406

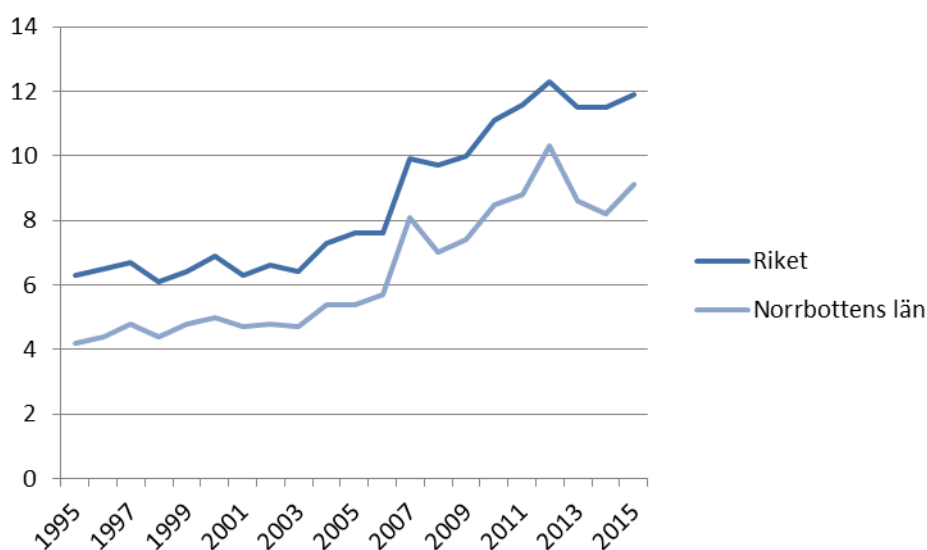
Figur 2. Årlig tillväxt i bruttoregionprodukt per invånare

Norrbottens BRP visar på väsentligt kraftigare konjunkturvariation än rikets BNP. Att så är fallet, beror på att rikets varu- och tjänsteproduktion är mer diversifierad och i högre grad kommer från tjänsteproduktion, medan Norrbottens BRP i större utsträckning kommer från varuproduktion och särskilt från tillverknings- och utvinningsindustrierna. Vid tiden för den ekonomiska krisen sjönk priserna på järnmalm kraftigt, vilket påverkade Norrbottens BRP, då det innebar lägre vinster i de råvaruproducerande sektorerna.

Efter den tydliga nedgången, steg BRP åter i höjden. Norrbottens totala BRP uppgick till över 101 miljarder kronor år 2014. Högst BRP uppvisade Stockholms län med nästan 1 245 miljarder kronor, vilket utgör mer än fjärdedel av Sveriges totala BNP på 3 918 miljarder kronor. Även om Stockholms läns BRP är tydligast dominerande, uppvisar endast sex av Sveriges län högre BRP än Norrbotten.

Företagande i Norrbotten

När det gäller företagande ligger Norrbotten något under riksgenomsnittet. Antal privata arbetsplatser (med minst en anställd) per 1000 invånare uppgick 2015 i Norrbotten till 31,9 stycken, jämfört med riksgenomsnittet på 37,0 stycken. Stockholms län toppar listan på antalet privata arbetsplatser med 45,5 stycken.

Figur 3. Antal nya företag per 1000 invånare i Norrbotten över åren 1995 till 2015. Källa: Tillväxtanalys

Figur 3 ovan visar antalet nya företag, inklusive kommunägda företag, per 1000 invånare i länet. Med denna variabel kan vi få en indikation om hur entreprenörskapet ser ut i Norrbotten jämfört med riket som helhet. Företagen som ingår är de företag som registrerats och fått ett organisationsnummer. Företagen är dessutom registrerade i antingen arbetsgivarregistret eller skatteregistret. Företag betraktas om nystartade om verksamheten är helt nystartad det senast året eller om den har återupptagits efter att ha varit vilande i minst 2 år. De företag som har nyaktiverats på grund av ägarbyte, ändring i juridisk form eller annan ombildning ingår inte.

Från 2006 och framåt ser vi en kraftig ökning i antalet nyföretagande. Även om antalet nyföretagande i Norrbottens län ligger under riksgenomsnittet, har utvecklingen följt den positiva trend som är tydlig för landet som helhet.

Innovationsverksamhet i Norrbotten

Hur innovationsverksamheten i en region fungerar är en av de viktigaste förutsättningarna för hur regionen ska kunna utveckla och bibehålla ett konkurrenskraftigt näringsliv. Eftersom innovationsverksamhet i sig är svår att mäta, har det blivit vanligt att istället använda antingen insatser i, eller utfall av, innovationsverksamhet. Att mäta insatser såsom FoU-utgifter kan emellertid endast, i bästa fall, ses som en ofullständig indikator på ett lands eller en regions innovationsprestanda. Exempelvis kan avkastningen på FoU-insatser skilja sig åt en hel del mellan olika länder eller regioner samt över tiden. Antal patent eller patentansökningar är i stället ett utfallsmått på innovationsverksamheten, och bygger på antagandet om att i genomsnitt blir en fast andel av alla innovationer patenterade. Eftersom antalet patent som mått mäter utfallet av den tekniska utvecklingsprocessen, har patentansökningar allt mer börjat räknas som en av de viktigaste indikatorerna för innovationsverksamhet. Även antalet designansökningar och varumärkesansökningar kan ses som vanliga mått för att mäta innovationsverksamheten. Även dessa antas följa innovationsverksamheten i en viss fast proportion. Nedan presenteras statistik över dessa tre mått som en indikation över hur väl Norrbottens läns innovationsverksamhet fungerar i jämförelse med övriga län, men även i förhållande till riket som helhet.

Antal patentansökningar

Att använda sig av patentansökningar som en indikator för att mäta innovationsverksamheten i en region är vanligt förekommande. Det finns både fördelar och nackdelar med att använda detta mått. En fördel är att patentansökningar ofta har en nära koppling till uppfinningar, och varje dokument förser forskaren med detaljerad information om den sökande och själva uppfinningen. Dessutom är patentdata lättillgängliga och kan delas upp på olika tekniska områden. En av de mest uppenbara nackdelarna är att inte varje uppfinning patenteras, men det finns knappast några exempel på ekonomiskt viktiga uppfinningar som inte har blivit patenterade. Ett annat problem kan vara att värdet av patentdata kan vara skevt; några patent har ingen industriell tillämpning, medan andra är av högt värde. Något som talar emot detta eventuella problem är att en betydande avgift ofta tas ut vid prövningen av en patentansökan, vilket tyder på att åtminstone sökanden bedömer utsikterna för kommersialisering som gynnsamma (annars söker denne inte).

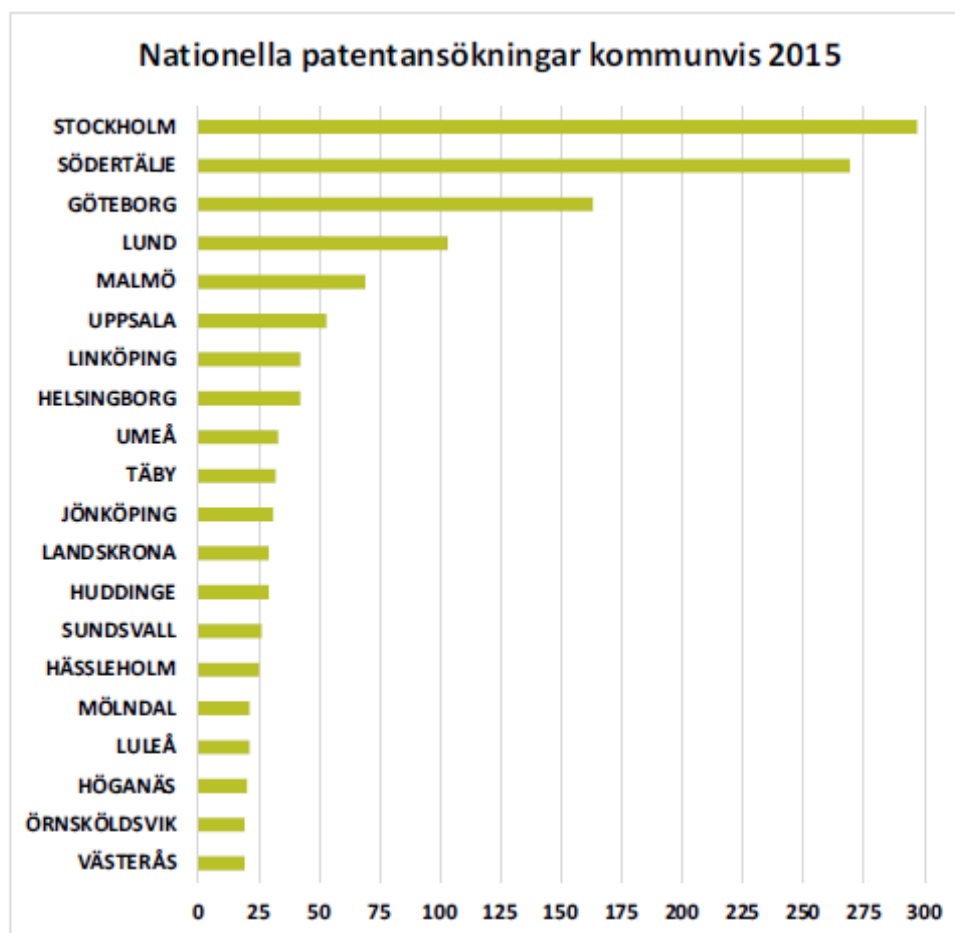
Även om det är viktigt att vara medveten om patentmåttets eventuella brister, har måttet många fördelar, och givet alternativen ses antal patent fortfarande som den bästa tillgängliga indikatorn på innovationsverksamhet.

Tabell 2. Antal inkomna patentansökningar per län 2010 till 2015. Källa: PRV

Län	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Blekinge	12	5	11	15	21	22
Dalarna	39	35	19	18	21	28
Gotland	1	4	5	4	3	2
Gävleborg	51	34	53	38	17	22
Halland	34	24	32	42	18	38
Jämtland	13	11	6	11	9	7
Jönköping	56	39	48	55	56	59
Kalmar	31	25	27	29	31	37
Kronoberg	24	15	22	17	27	23
Norrbottn	37	24	35	41	27	40
Skåne	281	286	291	355	306	354
Stockholm	800	779	828	835	858	769
Södermanland	42	30	43	25	17	23
Uppsala	130	117	107	86	88	77
Värmland	37	27	31	36	29	33
Västerbotten	66	63	49	55	32	48
Västernorrland	54	65	56	91	62	55
Västmanland	48	31	32	23	37	29
Västra Götaland	289	246	227	223	229	256
Örebro	65	59	64	49	36	34
Östergötland	85	70	74	62	52	70
Län ej fastställt	354	352	376	385	448	401
Summa	2549	2341	2436	2495	2424	2427

Av vad vi kan utläsa i tabell 2 ovan, skickades det in mellan 2341 och 2549 ansökningar per år i Sverige, enligt Patent- och registreringsverket. Ungefär en tredjedel av dessa ansökningar kommer från Stockholms län. En viktig förklaring till detta utfall är att flera större företag har sina huvudkontor i Stockholmsområdet, och patentansökningar utgår vanligtvis från ett bolags huvudkontor. Detta innebär att om ett bolag har verksamhet på fler än ett ställe redovisar de ofta i sina patentansökningar endast var huvudkontoret är beläget. Det i sig innebär att vi kan anta en viss överrepresentation av patentansökningar från regioner med större städer i allmänhet.

Under perioden 2010 till och med 2015 har totalt 204 patentansökningar sänts in från Norrbotten, vilket placerar Norrbotten på en 11:e plats i listan över vilka län som sänt in flest patentansökningar. På kommunnivå kan vi konstatera i figur 4 nedan att Luleå kommun är den av länets kommuner där flest ansökningar härstammar år 2015, och är den enda kommun i länet som är med på listan över de 20 kommunerna med flest nationella ansökningar år 2015. Även här kan vi anta en viss överrepresentation av patentansökningar av kommuner där företags huvudkontor är beläget.

Figur 4. Topp 20 av antal inkomna patentansökningar per kommun 2015. Källa: PRV

Antal designansökningar

Totalt registrerades mellan 429 och 542 designansökningar registrerades i Sverige per år under åren 2010 till 2015. I tabell 3 nedan kan vi utläsa att en stor andel av dessa designansökningar registrerades från landets storstadsområden. Den största andelen av alla ansökningar skickades in från Stockholms län. Under perioden 2010 till 2015 registrerades totalt 60 designansökningar från Norrbottens län, vilket placerar Norrbotten på en 14:e plats i listan över vilka län som sände in flest designansökningar.

Tabell 3. Antal inkomna designansökningar per län 2010 till 2015. Källa: PRV

Län	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stockholm	155	154	158	152	128	202
Västra Götaland	70	72	87	94	72	69
Skåne	63	42	49	39	47	51
Jönköping	30	24	44	17	27	17
Halland	24	16	17	25	15	17
Gävleborg	28	10	25	17	15	23
Dalarna	24	9	6	12	6	10
Uppsala	19	15	24	14	12	7
Kalmar	15	7	15	12	12	11
Södermanland	12	10	11	11	12	11
Västernorrland	10	10	10	15	9	13
Östergötland	10	7	23	15	12	15
Örebro	11	12	9	11	10	15
Norrbottn	8	11	12	10	11	8
Västmanland	19	9	8	5	4	12
Kronoberg	13	15	7	6	8	10
Västerbotten	8	9	8	6	9	6
Gotland	6	1	4	1	7	3
Värmland	7	5	9	12	4	6
Jämtland	8	3	5	10	4	5
Blekinge	2	4	5	10	5	7
Summa	542	445	536	494	429	518

Antal varumärkesansökningar

Totalt registrerades mellan 7876 och 9841 varumärkesansökningar i Sverige per år under åren 2010 till 2015. I tabell 4 nedan kan vi utläsa att en stor andel av dessa varumärkesansökningar registrerades från länen med storstadsområden. Även här är den största andelen av alla ansökningar inskickades från Stockholms län. Under perioden 2010 till 2015 registrerades totalt 783 varumärkesansökningar från Norrbottens län, vilket placerar Norrbotten på en 13:e plats i listan över vilka län som sänt in flest varumärkesansökningar.

Tabell 4. Antal inkomna varumärkesansökningar per län 2010 till 2015. Källa: PRV

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stockholm	4077	3752	3455	3570	3330	3521
Västra Götaland	1507	1349	1287	1283	1219	1246
Skåne	1187	1197	1087	981	949	1037
Uppsala	271	281	205	210	201	259
Halland	321	228	274	209	284	258
Östergötland	271	281	257	197	201	258
Jönköping	226	193	216	166	188	213
Dalarna	209	176	194	143	162	159
Örebro	189	157	178	157	159	156
Västerbotten	156	138	116	127	129	134
Norrbotten	193	124	130	98	115	123
Södermanland	165	152	118	128	134	122
Västernorrland	146	128	143	154	123	122
Västmanland	156	121	147	115	109	117
Gävleborg	148	134	123	101	114	109
Kalmar	121	86	90	125	83	103
Värmland	135	123	97	96	90	94
Kronoberg	110	104	96	96	103	84
Jämtland	119	105	72	79	82	81
Gotland	46	50	43	34	46	76
Blekinge	88	68	57	82	55	63
Summa	9841	8947	8385	8151	7876	8335

Även när de tre måtten antal patentansökningar, antal designansökningar och antal varumärkesansökningar justeras för att ta hänsyn till invånarantalen i respektive län uppvisar dessa liknande resultat. När det gäller antal patentansökningar per invånare placerar sig Norrbotten på en 10:e plats i listan över vilka län som sänt in flest patentansökningar. I fråga om designansökningar per invånare placerar sig Norrbotten på en 12:e plats och med avseende på varumärkesansökningar per invånare så placerar sig Norrbotten på en 15:e plats i listan över län med flest designansökningar respektive varumärkesansökningar.

Alternativa metoder för att mäta innovationsverksamhet

Med anledning av de olika brister som hänvisas till exempelvis att mäta antal patentansökningar som ett mått på en regions innovationsverksamhet har alternativa metoder utvecklats under senare tid. Eftersom det är viktigt att kunna jämföra hur väl en regions förutsättningar till ekonomisk förnyelse genom innovation och entreprenörskap står sig jämt mot andra län och riket som helhet har även alternativa metoder vuxit fram.

Ett alternativ som utvecklats är baserat på så kallad Data Envelopment Analysis (DEA) av ett produktivetsindex. Enligt denna metod placerar sig Norrbottens län som det fjärde mest innovativa länet i

landet (Örtqvist, 2014). I enlighet med det Innovationsindex som utvecklats av organisationen Reglab, vilket syftar till att mäta förutsättningarna till ekonomisk förnyelse med hjälp av ett antal jämförbara indikatorer, placerar sig däremot Norrbotten på en tionde plats av de svenska länen (Reglab, 2013).

Innovation i Norrbotten

Sammanfattningsvis givet den information som presenterats ovan kan exempelvis följande fastställas när det gäller Norrbottens läns förutsättningar: När det gäller BRP per invånare uppvisar Norrbotten näst högst BRP per invånare i riket näst efter Stockholms län. Till skillnad från genomsnittet i riket, visar Norrbottens tillväxt i BRP på en avsevärt högre konjunkturvariation, vilket beror på att BRP i högre grad kommer från varuproduktion och då i synnerhet från tillverknings- och utvinningsindustrierna. När det gäller nyföretagandet i länet kan det konstateras att även om utvecklingen i antalet nya företag per 1000 invånare har följt den positiva trend som gäller för landet som helhet, ligger Norrbottens län under riksgenomsnittet.

Norrbotten uppvisar relativt måttliga utfall i patent- och liknade utfallsdata. I fråga om antalet patentansökningar i Norrbotten kan konstateras att Norrbottens län placerar sig på en 11:e plats i listan över vilka län som sänt in flest patentansökningar. Beträffande designansökningar placerar sig Norrbotten på en 14:e plats och med avseende på varumärkesansökningar så placerar sig Norrbotten på en 13:e plats i listan över län med flest designansökningar respektive varumärkesansökningar. Givet dessa mått kan det konstateras att länet som helhet håller sig till genomsnittet i förhållande till de andra länen i landet. Vad som är viktigt att poängtera här då är att dessa styrmått kan dock ge en viss överrepresentation för större regioner och kommuner där företags huvudkontor är belägna. Enligt alternativa indexeringsmetoder placerar sig emellertid Norrbotten något högre i rankning när det gäller hur väl regionens förutsättningar för ekonomisk förnyelse genom innovation och entreprenörskap står sig jämfört mot andra län och riket som helhet.

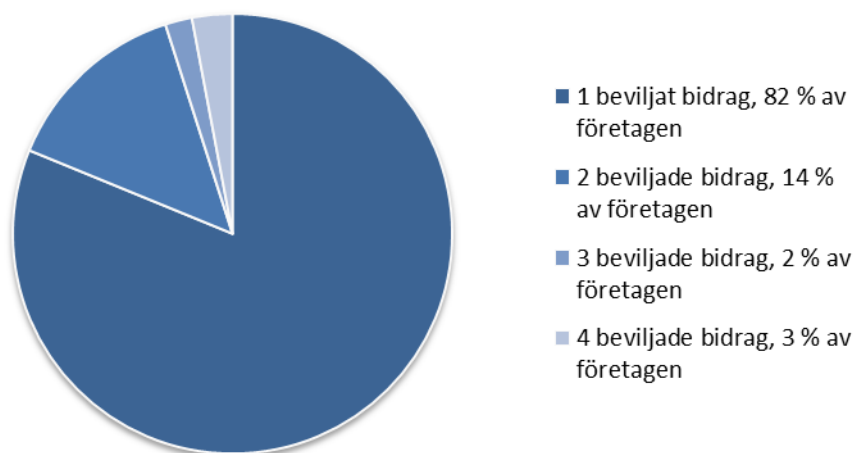
3. Innovationsbidraget

I följande kapitel presenteras dels beskrivande statistik gällande innovationsbidraget och de norrbottniska företag som beviljats innovationsbidrag, dels jämförande statistik för andra norrbottniska företag. Informationen kommer från:

- Länsstyrelsen i Norrbottens underlag – vilket exempelvis innehåller information om beviljat belopp per företag för perioden 2003-2013, beviljat stöd fördelat på kvinnor och män, fördelat på kommun och bransch samt informationsbroschyrer rörande innovationsbidraget.
- Undersökning av de företag som beviljats innovationsbidrag. Främst har en omfattande telefonintervjuundersökning genomförts, där samtliga företagsledare tillhörande företag som någon gång under tidsperioden 2003 till 2013 fått innovationsbidrag av Länsstyrelsen i Norrbotten kontaktades. Utöver telefonintervjuundersökningen genomfördes även några kompletterande enkätundersökningar då företagsledaren föredragit detta av olika skäl. Kompletterande information rörande bokslutssiffror från företag har även inhämtats.
- Data från SCB, Tillväxtverket, PRV – som använts för den jämförande statistiken.
- Tidigare forskning – som också bidragit till jämförelsen.

Information om beviljade samt utbetalade innovationsbidrag

92 % av alla ansökningar resulterade i beviljade innovationsbidrag och därmed innebär det att 8 % av ansökningarna fick avslag. Totalt har 144 ärenden beviljats innovationsbidrag fördelat över 110 företag under åren 2003 till 2013. Av dessa 110 företag fick 82 % av dessa (90 företag) 1 beviljat innovationsärende vardera. 14 % av företagen (det vill säga 15 företag) fick 2 beviljade innovationsärenden vardera. 2 % av företagen (det vill säga 2 företag) fick 3 beviljade innovationsärenden vardera, och slutligen fick 3 % av företagen (det vill säga 3 företag) 4 beviljade innovationsärenden vardera.

Figur 5. Beviljade innovationsbidrag i Norrbottens län 2003 till 2013. Källa: Länsstyrelsen i Norrbotten

Av de 144 beviljade bidragen betalades 131 helt eller delvis ut. Anledningen till att alla ärenden inte betalades ut var att företagen på ett eller annat sätt inte uppfyllt de villkor som satts upp för att erhålla bidraget. En del av dessa kan förklaras av att de sammanfaller i vissa fall med de 29 ärenden som ligger hos företag som antingen bekräftats vilande eller konstaterats gått i konkurs.

Innovationsbidragets fördelning över länets kommuner

De 144 beviljade bidragen fördelades över länets 14 kommuner enligt vad som visas i figur 6. 10 av länets kommuner beviljades minst 1 bidrag, och den kommun som beviljats majoriteten av alla innovationsbidrag var Luleå kommun med 80 beviljade ärenden. Även andra kustkommuner såsom Piteå och Kalix erhöll många bidrag, 20 samt 11 beviljade ärenden vardera. Av inlandskommunerna fick Kiruna och Boden flest ärenden beviljade, med 11 samt 9 stycken vardera. Övriga kommuner som beviljats innovationsbidrag var Jokkmokk med 4 ärenden, Älvsbyn med 3 ärenden, Haparanda med 2 ärenden, Gällivare med 2 ärenden, och slutligen Övertorneå med 1 beviljat ärende. I inlandskommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Övertorneå samt Pajala har inte något företag beviljats innovationsbidrag under tidsperioden 2003 till 2013.

Figur 6. Beviljade innovationsbidrag fördelat över länets kommuner. Källa: Länsstyrelsen i Norrbotten

Av de bidrag som betalades ut var den genomsnittliga utbetalningen cirka 380 000 kronor per ärende. De högsta 3 utbetalningarna var på 1,2 miljoner vardera. En betalades ut till ett företag i Luleå inom "Smidning, pressning, prägling och valsning av metall; pulvermetallurgi" där företagsledaren är man, en till ett företag i Övertorneå inom "Tillverkning av karosserier för motorfordon; tillverkning av släpfordon och påhängsvagnar" där företagsledaren är en man, och en utbetalning gick ett till företag i Luleå inom "Teknisk konsultverksamhet inom industriteknik" där företagsledningen är delad mellan

en kvinna och en man. Den lägsta utbetalningen var på 19445 kronor till ett företag i Luleå inom ”Industri- och produktdesignverksamhet” där företagsledaren är kvinna.

Genomsnittsutbetalningen fördelat över de kommuner som erhållit innovationsbidrag ser ut som följande:

- I Luleå har det i genomsnitt betalats ut cirka 360 000 kronor per beviljat ärende
- I Piteå har det i genomsnitt betalats ut cirka 400 000 kronor per beviljat ärende
- I Kalix har det i genomsnitt betalats ut cirka 430 000 kronor per beviljat ärende
- I Kiruna har det i genomsnitt betalats ut cirka 370000 kronor per beviljat ärende
- I Boden har det i genomsnitt betalats ut cirka 150 000 kronor per beviljat ärende
- I Jokkmokk har det i genomsnitt betalats ut cirka 560 000 kronor per beviljat ärende
- I Älvsbyn har det i genomsnitt betalats ut cirka 310000 kronor per beviljat ärende
- I Haparanda har det i genomsnitt betalats ut cirka 700000 kronor per beviljat ärende
- I Gällivare har det i genomsnitt betalats ut cirka 250000 kronor per beviljat ärende
- I Övertorneå har det i genomsnitt betalats ut cirka 1200000 kronor per beviljat ärende

De största avvikelserna från den totala genomsnittsutbetalningen, bland kommunerna som erhållit innovationsbidrag finns hos de kommuner som erhållit färre bidrag eftersom en enskild utbetalning som avviker från genomsnittet får större påverkan på marginalen.

Vid en översyn av de beviljade innovationsbidragens fördelning över olika branscher kan följande tabell 5 och tabell 6 summera de branscher som fått beviljade bidrag i Norrbottens län. Tabell 5 summerar de branscher som fått fler än ett beviljat bidrag och tabell 6 summerar de branscher som endast fått ett bidrag beviljat.

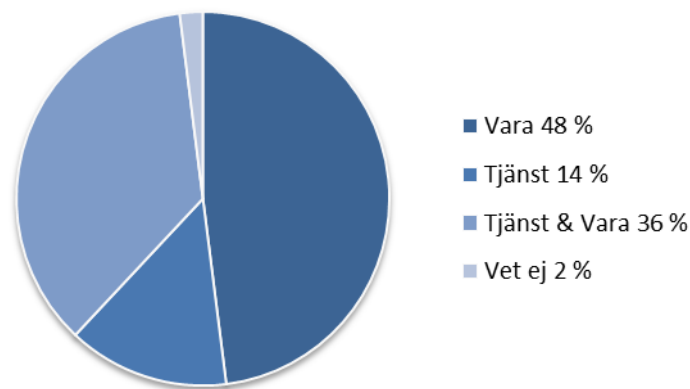
Tabell 5. Beviljade innovationsbidrag i Norrbotten fördelat över branscher med mer än ett beviljat bidrag.

Dataprogrammering	20
Teknisk konsultverksamhet inom industriteknik	13
Teknisk konsultverksamhet inom energi-, miljö- och VVS-teknik	9
Datakonsultverksamhet	9
Utgivning av annan programvara	8
Annan naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling	5
Industri- och produktdesignverksamhet	5
Stödtjänster till råpetroleum- och naturgasutvinning	5
Konsultverksamhet avseende företags organisation	5
Tillverkning av andra kallformade produkter av stål	4
Tillverkning av karosserier för motorfordon; tillverkning av släpfordon och påhängsvagnar	3
Tillverkning av maskiner och apparater för kyla och ventilation utom för hushåll	3
Bokutgivning	3
Övrig service till skogsbruk	3
Övrig teknisk konsultverksamhet	2
Primärvård, ej läkare	2
Tillverkning av kommunikationsutrustning	2
Utgivning av dataspel	2
Teknisk konsultverksamhet inom elteknik	2
Teknisk konsultverksamhet inom bygg- och anläggningsteknik	2
Tillverkning av metallstommar och delar därav	2
Byggplastvarutillverkning	2

Tabell 6. Beviljade innovationsbidrag i Norrbotten fördelat över branscher med ett beviljat bidrag.

Trådlös telekommunikation	1
Huggning, formning och slutlig bearbetning av sten för byggnadsändamål	1
Övrig tillverkning av maskiner för allmänt ändamål	1
Tillverkning av ugnar och brännare	1
Tillverkning av gruv-, bergbrytnings- och byggmaskiner	1
Övrig textiltillverkning	1
Trådbunden telekommunikation	1
Tillverkning av elektroniska komponenter	1
Övrig reklamverksamhet	1
Tillverkning av andra delar och tillbehör till motorfordon	1
Tillverkning av elektriska hushållsmaskiner och hushållsapparater	1
Produktion av film, video och TV-program	1
Tillverkning av lyft- och godshanteringsanordningar	1
Tillverkning av elektrisk och elektronisk utrustning för motorfordon	1
Tillverkning av instrument och apparater för mätning, provning och navigering	1
Smidning, pressning, prägling och valsning av metall; pulvermetallurgi	1
Tillverkning av övriga byggnads- och inredningssnickerier	1
Tillverkning av övriga specialmaskiner	1
Diverse övrig tillverkning av icke-metalliska mineraliska produkter	1
Tillverkning av dörrar av trä	1
Tillverkning av medicinska och dentala instrument och tillbehör	1
Framställning av järn och stål samt ferrolegeringar	1
Byggande av fritidsbåtar	1
Tillverkning av sportartiklar	1
Övrig verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	1
Reparation av maskiner	1

Givet tabellerna ovan, blir det även intressant att undersöka vilka kategorier av innovationer dessa ärenden innehåller. När företagen fick i uppdrag att själva kategorisera/definiera sina innovationer blev svaren enligt vad vi kan utläsa i nedanstående figur 7. 48 % av dem anger att deras innovation är en varuinnovation. 14 % av företagen anger att deras innovation är en tjänst. 36 % av företagen anger att deras innovation är både och, det vill säga både en tjänst- samt en varuinnovation. 2 % av företagen anger kategorin ”vet ej”, med hänvisning till att innovationsbidraget betalades ut för så länge sedan att det numera är svårt att minnas den kopplingen idag.

Figur 7. Innovationskategori enligt företagen

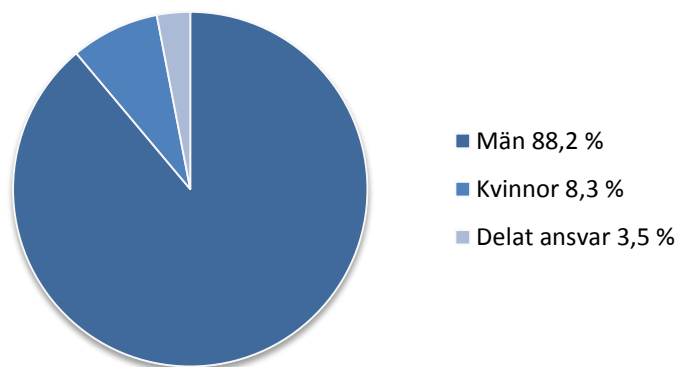
Företagarnas ålder

Av de företagsledare som deltagit i undersökningen är medelåldern 54 år. Nästan 60 % av de som svarat är över 50 år. Den yngsta som svarat är 38 år och den äldsta som svarat är 72 år. Cirka 50 % av företagsledarna är mellan 43 år och 57 år. Vid jämförelser med statistik över 2015 gällande övriga företag i länet är fördelningen tämligen representativ, däremot vid jämförelser mot riket som helhet, visar sig medelåldern är högre än genomsnittet.

Vid en jämförelse över vilken ålder företagsledaren var vid när denne fick innovationsbidraget så var medelåldern 47 år. Bland de företagsledare som deltagit i undersökningen fick den yngste innovationsbidrag när denne var 30 år och den äldsta när denne var 65 år.

Könsfördelning

Av de ärenden som beviljats innovationsbidrag är 127 av 144 ärenden där företagsledaren är man, 12 av 144 är ärenden där företagsledaren är kvinna, och 5 av 144 är ärenden där företagsledningen är delad mellan en man och en kvinna. Som även framgår av figur 8 finns det därmed stora obalanser när de gäller könsfördelningen. Vid en jämförelse med övriga företag i Norrbotten är även där könsfördelningen starkt snedfördelad, däremot är skillnaden något större bland de ärenden som beviljats innovationsbidrag. Enligt SCB är andelen kvinnliga företagsledare nästan 29 % i privat sektor, men nästan 37 % totalt sett (när vi även inkluderar de offentligt ägda företagen) år 2014.

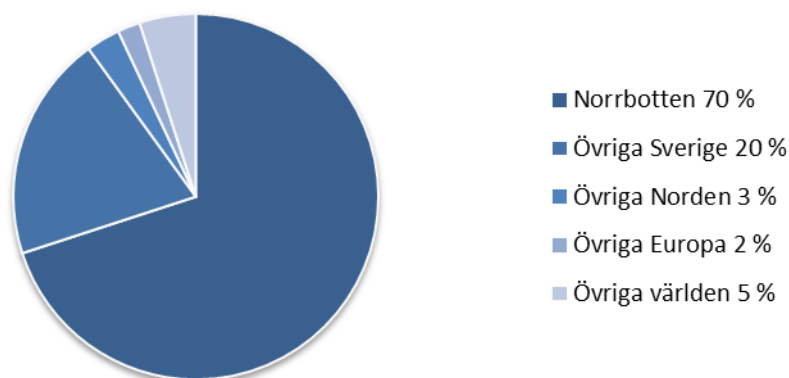
Figur 8. Könsfördelning hos företagsledare bland beviljade ärenden. Källa: Länsstyrelsen i Norrbotten

Av de ärenden som beviljats bidrag tillhör drygt 20 % företag som antingen bekräftats vilande eller har gått i konkurs. Vid en översyn av branschtillhörigheten vid konkurser och vilande företag, fanns merparten av dessa inom olika typer av tillverkningsindustri. Även bland de 7 % av dessa ärenden där företagsledaren var kvinna återfanns de inom tillverkningsindustrin.

Av de företagsledare som besvarade undersökningen var 87 % män och 13 % kvinnor, vilket liknar den könsfördelning som gäller för ledare i VD-position i Norrbottens län 2015.

Marknad

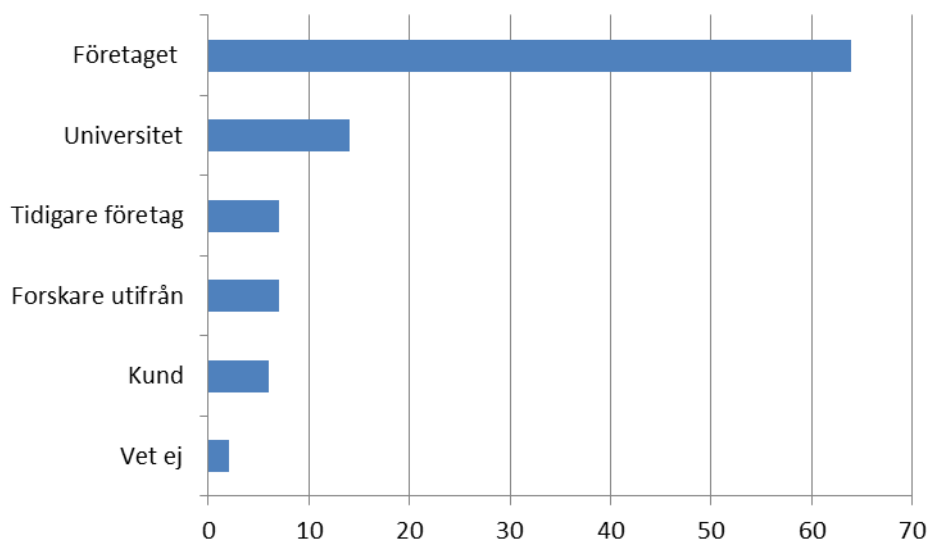
I huvudsak är marknaden lokal inom Norrbotten för merparten av alla företag som beviljats bidrag (se figur 9); cirka 70 % av företagens omsättning kommer från försäljning i Norrbotten. Cirka 20 % kommer från försäljning i övriga Sverige, och resterande försäljning kommer från övriga Norden (3 %), övriga Europa (2 %) och övriga världen (5 %). Cirka 43 % av företagen anger att de inte bedriver någon form av export, utan att all deras försäljning går främst till Norrbotten eller i annat fall till övriga delar av Sverige.

Figur 9. Företagsmarknader

Vid förfrågan om var innovationen som de sökte innovationsbidrag för ursprungligen kom ifrån kan företagsledarnas svar delas in enligt figur 10 nedan. 64 % av företagsledarna svarade att den kom från det egna företaget. 7 % svarade att det var en avknoppning från tidigare företag. 14 % svarade att den

kom från universitetet (främst från Luleå tekniska universitet). 7 % svarade att idén till innovationen ursprungligen kom från forskare utifrån, lokala uppfinnare eller forskningsinstitut. 6 % svarade att innovationen hade sitt ursprung i kundförfrågningar; att behov uppkommit hos kunder som sedan kontaktat dem eller att de i samband med tidigare kontakter med kunder upptäckt att behov fanns. 2 % svarade att de inte visste var innovationen hade sitt ursprung.

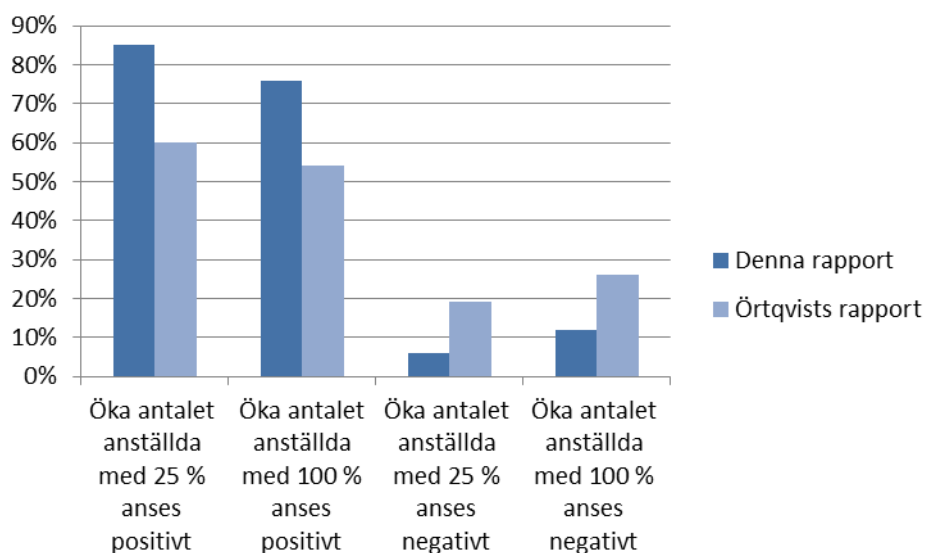

Figur 10. Innovationens ursprung i %

Företagens inställning till tillväxt

Utöver att maximera vinsten, kan företagare ha andra drivkrafter för att driva företag. Exempelvis kan det ökade oberoendet locka, samt önskan och förhoppningsvis möjligheten om att förverkliga sina egna idéer. Även om företagare kan ha andra incitament att driva ett företag, utesluter inte det ena målet det andra och för att försöka förstå vilka tillväxtförutsättningar Norrbottens näringsliv har, kan det vara intressant att undersöka företagsledarens tillväxtambitioner. I linje med tidigare forskning där företagsledarens inställning till tillväxt konstaterats vara viktig för själva tillväxtutfallet, har företagsledarna även fått besvara frågor om detta, allt i linje med Örtqvists undersökning i *Tillväxtförutsättningar för Norrbottens näringsliv*. Örtqvists resultat används även som jämförelse med utfallen i denna undersökning.

I undersökningen blev företagsledarna tillfrågade om deras inställning till en ökning av antalet anställda med 25 % respektive 100 % under de närmsta fem åren. Svarsalternativen angavs i en skala där svarsalternativet (1) = väldigt negativ, till (7) = väldigt positiv, och därmed (4) = symboliserar det neutrala alternativet. Inte alla företag som ingår i undersökningen hade några anställda, och i dessa fall behövde de inte besvara frågorna.

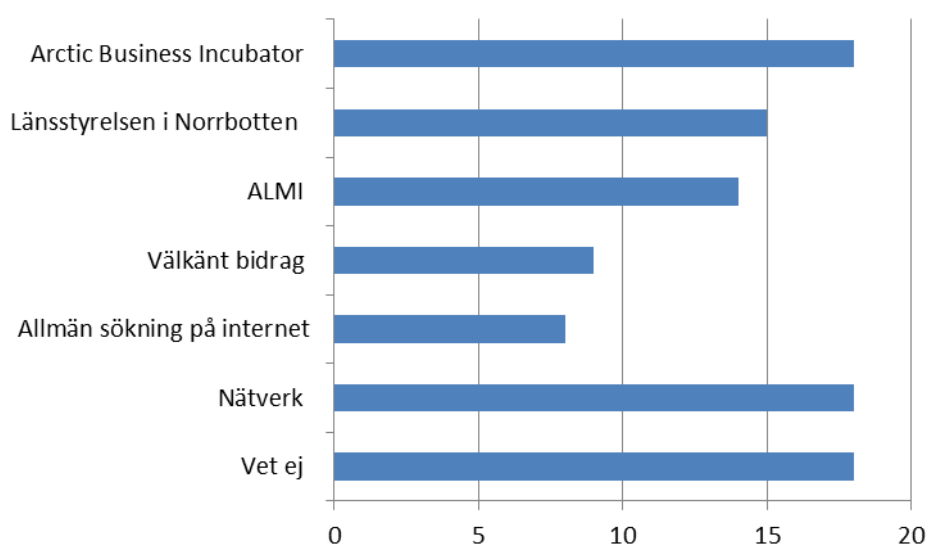
Figur 11. Inställning till tillväxt av antalet anställda

Enligt vad som framgår i figur 11 ovan ser ungefär 85 % av företagen en ökning av antalet anställda med 25 % under de närmsta fem åren som något positivt. 76 % av företagen ser en ökning av antalet anställda med 100 % under de närmsta fem åren som något positivt. Samtidigt såg 6 % av företagen en ökning av antalet anställda med 25 % som något negativt, och cirka 12 % såg en ökning av antalet med 100 % anställda som negativt. I jämförelse med Örtqvist undersökning som resulterade i siffrorna 60 %, 54 %, 19 %, samt 26 % för respektive utfall, kan vi konstatera att inställningen till tillväxt i antalet anställda är mer positiv bland de tillfrågade i denna undersökning än bland norrbottniska företagsledare i stort. En förklaring till detta utfall kan med stor sannolikhet vara att företagen som ingår i denna undersökning i många fall är mindre företag än de som ingår i Örtqvists undersökning, där frågorna riktat sig till företagsledare i aktiebolag med fem eller fler anställda.

Företagarna blev även tillfrågade angående vilken idealstorlek de ansåg sig ha för sin verksamhet om fem år, när det gäller antal anställda och omsättning. De blev även ombudade att svara i relation till deras nuvarande antal anställda och omsättning. I jämförelse med nuvarande storlek för antalet anställda anses idealet (i genomsnitt) ligga på 3,5 gånger detta, samtidigt som idealstorleken för omsättningen om fem år bör ligga på 7 gånger nuvarande storlek. Även här är inställningen till tillväxt (i företagets antal anställda samt omsättning) mer positiv än i Örtqvists undersökning, där motsvarande siffror låg på 2 respektive 2,5. I hans undersökning fanns även företag som ansåg att idealstorleken på antal anställda samt omsättning skulle vara mindre än utgångsläget; något sådant utfall fanns inte med bland svaren i denna undersökning. Däremot var 17 % av företagen nöjda med det antal anställda de hade idag och ansåg detta som idealstorleken, samtidigt som 10 % var nöjda med storleken på den nuvarande omsättningen och ansåg detta som idealstorleken. Även här kan den större önskan om tillväxt i antal anställda och omsättning till viss del förklaras med att företagen som ingår i denna undersökning i många fall är mindre företag än de som ingår i Örtqvists undersökning.

Källor till information om innovationsbidraget

När det gäller hur företagarna fick information om innovationsbidraget kan källorna fördelas enligt figuren 12 nedan. Arctic Business Incubator (ABI) med 18 %, Länsstyrelsen i Norrbotten med 15 %, samt Almi med 14 % är de enskilt största källor där företagen har fått information om innovationsbidraget. Därefter följer som förklaring till var de funnit information om bidraget, att bidraget i sig är allmänt känt (och därmed inte kan hänvisas till någon specifik källa) 9 %, eller att företagarna gjort allmänna sökningar om bidrag på internet 8 %. Kategorin Nätverk med 18 % är en samlad benämning för de fall där företagaren gett olika exempel på personer och/eller viktiga sammanhang de sitter med i. Kategorin Vet ej med 18 % angav företagsledaren vanligtvis med den följande kommentaren om att man fått innovationsbidraget för så pass länge sedan att de inte längre kommer ihåg den direkta källan till information. Ibland sammanföll även det faktum att de inte kunde ange den direkta källan till information om bidraget, med att någon viktig person (exempelvis VD) som suttit inne med den kunskapen bytts ut eller lämnat företaget.

Figur 12. Källor till information om innovationsbidraget.

4. Innovationsbidragets betydelse för företagen i Norrbotten

I följande avsnitt avhandlas innovationsbidragets betydelse för företagen i Norrbotten. Utöver den information som kommer direkt från företagen som deltagit i undersökningen presenteras även jämförelser med övriga företag i Norrbotten och riket.

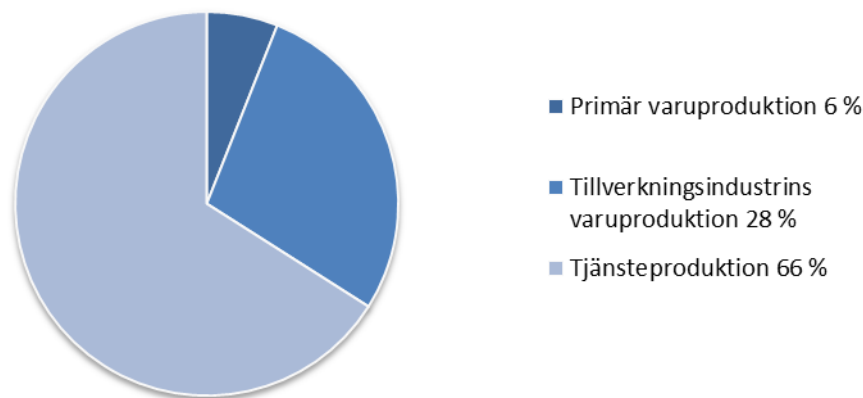
När man ser på antal anställda, nettoomsättning samt resultat för tidsperioden 2003 till 2013 för de företag som fått bidrag är det vid en första anblick svårt att kunna dra några generella slutsatser gällande innovationsbidragets betydelse för företagens utveckling. Antalet anställda varierade från att inte ha någon anställd alls till att ha så mycket som 45 anställda under den undersökta tidsperioden. Även nettoomsättningen samt resultatet varierade kraftigt även mellan företag i samma branscher, allt från noll i omsättning och negativa resultat till omsättningar över 80 miljoner och resultat över 10 miljoner. I och med att beviljade bidrag i det flesta fall gick till företag med olika utgångslägen när det gäller antal anställda, nettoomsättning och resultat inom en och samma bransch, är det svårt att göra jämförelser dem emellan. Det vill säga, observationerna från företag med liknande utgångslägen i samma bransch är för få för att jämföra med statistik över liknande företag i samma bransch i Norrbotten i övrigt.

Däremot, när vi fokuserade på enskilda företag ett och ett oavsett bransch, för att studera hur respektive företags utveckling när det gäller antal anställda, nettoomsättning samt resultat sett ut över tiden kan vi se att några företag uppvisade större nettoomsättning, antal anställda, och/eller högre resultat direkt i anslutning till den tid som följer efter att de fått ett innovationsbidrag utbetalt. Det är dock viktigt att poängtera här att även om den genomsnittliga utvecklingen varit positiv kan vi inte dra den enkla slutsatsen att det varit innovationsbidraget som orsakat dessa positiva utfall. Det kan även vara andra faktorer som påverkat utvecklingen såsom exempelvis en ökad efterfrågan på företags produkter av någon anledning, eller ett bättre konjunkturläge i allmänhet, eller att innovationen lett till en positiv utveckling oavsett bidraget. Likväl kan en genomsnittligt positiv utveckling dock fortfarande ses som en indikator på att innovationsbidraget som sådant varit relativt träffsäkert när det gäller vilka företag som beviljats bidrag i och med att det i de flesta fall gått till företag som uppvisar en positiv tillväxt och inte en negativ eller avstannad sådan.

Innovationsbidragets generella fördelning

Eftersom det vid en första anblick är svårt att dra generella slutsatser gällande innovationsbidragets påverkan på företag i samma bransch då variationen i antal anställda, nettoomsättning samt resultat generellt sett är så pass stor kan det vara intressant att försöka gruppera informationen för att kunna utläsa ifall det finns några generella likheter och/eller skillnader mellan liknande företag i liknande branscher med liknande utgångslägen.

Om vi nu istället delar in innovationsbidragets fördelning över olika branscher i Norrbotten i de mer övergripande grupperingar som visar i figur 13 kan följande konstateras.

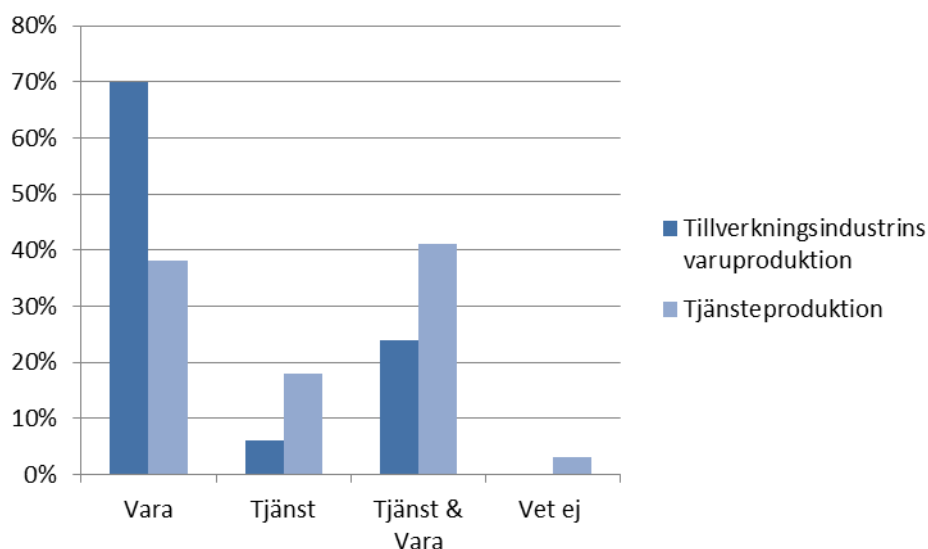

Figur 13. Innovationsbidragets generella fördelning

När det gäller primär varuproduktion, det vill säga produktion från jordbruk, skogsbruk och fiske, samt utvinning av mineral, gick 6 % av de beviljade bidragen till företag från denna kategori. Tillverkningsindustrins varuproduktion som exempelvis innehåller livsmedelsproduktion, tillverkning av kläder, papperstillverkning, tillverkning av kemikalier, stål- och metallframställning och så vidare fick 28 % av de beviljade innovationsbidragen. 66 % av de beviljade bidragen gick till tjänsteproduktion som exempelvis innehåller byggverksamhet, transport, hotell- och restaurangverksamhet samt informations- och kommunikationsverksamhet. Givet den traditionella roll som Norrbottens län alltjämt har som industriregion, viker framgår tydligt även i den nulägesbeskrivning som gavs i kapitel 2, är detta resultat särskilt intressant. Uppenbarligen har innovationsbidragen i större utsträckning gått till annan verksamhet än den traditionellt betingade verksamheten för regionen. Möjligheten finns därför att innovationsbidraget kan gynna en mer diversifierad branschstruktur.

Innovationskategori enligt företagen, generell kategorisering

Om vi behåller denna mer generella indelning och tittar på hur företagen själva vill kategorisera/definiera sina innovationer ser fördelningen ut som i figur 14. Här blir grupperna endast två, med tillverkningsindustrins varuproduktion i en grupp och tjänsteproduktionen i en annan eftersom de fåtal beviljade ärenden från den primära varuproduktionen gått till företag där ingen av företagsledarna deltagit i undersökningen. I och med att primär varuproduktion dessutom utgör en så liten andel av varuproduktionen används härfter begreppet varuproduktion även om det i själva verket står för tillverkningsindustrins varuproduktion.

Figur 14. Innovationskategori enligt företagen, generell kategorisering

70 % av de varutillverkande företag som beviljats som beviljats bidrag anger själva att deras innovation är en vara, 6 % att deras innovation är en tjänst och 24 % att det är både en vara och en tjänst. Bland de tjänsteproducerande företagen anser 38 % att deras innovation är en vara, 18 % i gruppen anser att deras innovation är en tjänst, 41 % anser att det är både en vara och en tjänst, och 3 % anger kategorin ”vet ej” med hänvisning till att innovationsbidraget betalades ut för så länge sedan att det är svårt att minnas den kopplingen idag.

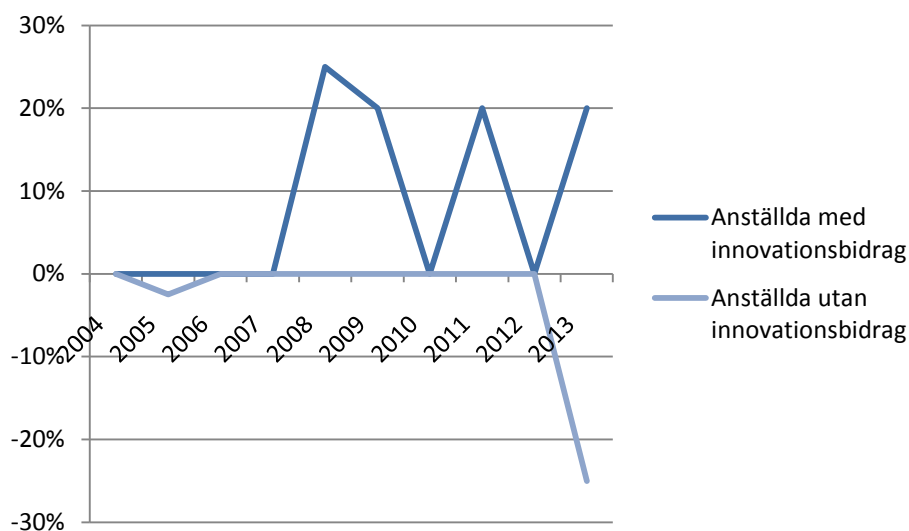
Därmed kan vi konstatera att enligt företagen själva är det inte självklart att den innovation de fått beviljat bidrag för är en varuinnovation för att de huvudsakligen tillverkar varor eller att deras innovation är en tjänsteinnovation för att de huvudsakligen är tjänsteföretag. Om de är varuproducenter är det mest sannolikt att de också anser att deras innovation är en varuinnovation, men om de är tjänsteföretag är det däremot inte lika sannolikt att de anser att deras innovation är en tjänsteinnovation, utan inom denna grupp av företag är det än mer vanligt att de anser att innovationen antingen är både en tjänste- och en varuinnovation eller bara en varuinnovation.

Innovationsbidragets påverkan på företagen, generell kategorisering

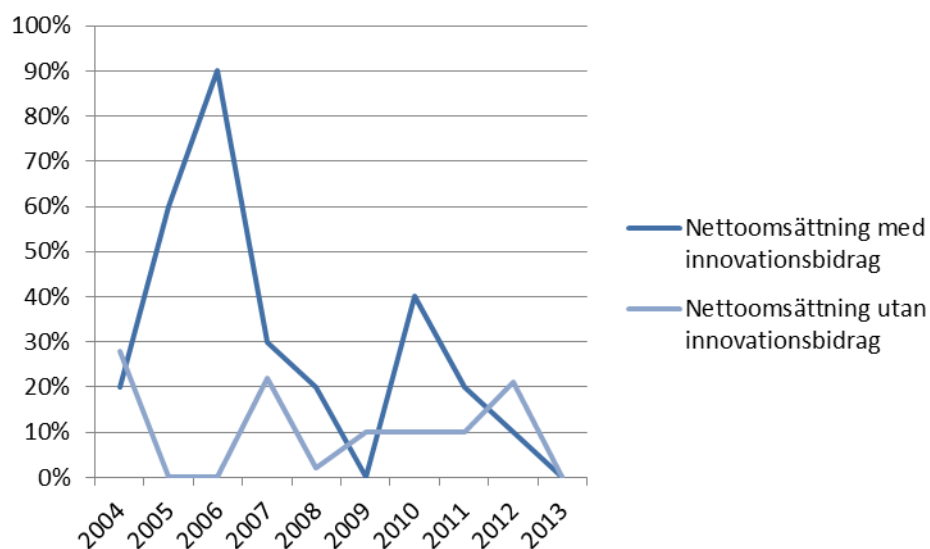
Om vi behåller den generella indelningen av företag som tillhör antingen gruppen tillverkningsindustrins varuproduktion eller gruppen tjänsteproduktion (det vill säga de två grupper där företagsledare deltagit i undersökningen) kan vi göra ett nytt försök att dra generella slutsatser gällande innovationsbidragets påverkan på företagen om vi även kategoriserar företagen i grupper med liknande utgångsläge. Därmed blir det intressant att undersöka ifall de företag som fått beviljat innovationsbidrag utvecklats annorlunda än företag med samma utgångsläge (oavsett om de fått innovationsbidrag eller inte) inom samma generella kategoriseringsgrupp. För att kunna göra en jämförelse studerades de företag som ingick i de branscher som fått flest godkända bidrag under tidsperioden extra noga. Detta då fler observationer ger ett tillförlitligare resultat givet att vi vill kunna dra generella slutsatser om en viss bransch.

Först ut är företag som tillhör kategorin tjänsteproduktion. Där har företag som fått innovationsbidrag valts ut efter hur pass lika de är varandra initialt när det gäller framförallt nettoomsättning och antal anställda initialt. De företag som fått beviljat innovationsbidrag i de branscher som tillhör tjänsteproduktion som hade en årlig nettoomsättning på 200 000 till 500 000 kr per anställd och med en till två anställd i företaget vid tidsperiodens början valdes ut. Därefter kan vi se hur dessa företag har utvecklats jämfört med liknande företag i Norrbotten inom samma kategori oavsett om de fått bidrag eller inte.

I figur 15 kan vi se hur tillväxten i antal anställda utvecklats i genomsnitt för företagen i tjänsteproduktionskategorin. Av figuren framgår tydligt att de företag som beviljats innovationsbidrag haft en bättre tillväxt i antalet anställda under tidsperioden 2004 till 2013.

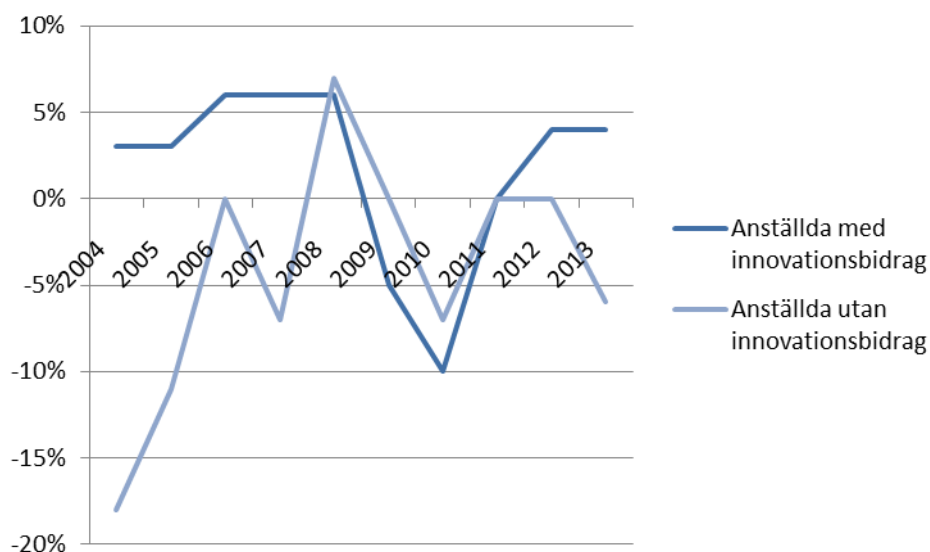

Figur 15. Årlig tillväxt i antal anställda, tjänsteproduktion

Figur 16. Årlig tillväxt i nettoomsättning per anställd, tjänsteproduktion

I figur 16 ovan kan vi se hur tillväxten i nettoomsättningen per anställd utvecklats i genomsnitt för företagen i tjänsteproduktionskategorin. Även här har de företag som beviljats bidrag haft en bättre tillväxt än företagen generellt i Norrbotten som initialt hade samma förutsättningar som företagen som beviljats innovationsbidrag.

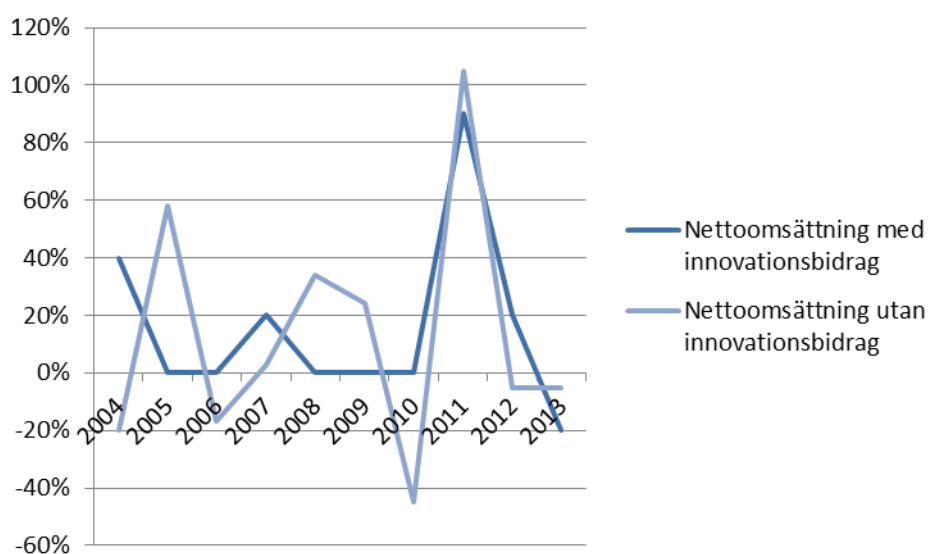

Figur 17. Tillväxt i antal anställda, tillverkningsindustrins varuproduktion

Samma initiala förutsättningar gällde för företagen inom varuproduktionen. Det vill säga företag som fått beviljat innovationsbidrag i de branscher som tillhör varuproduktion som hade en årlig nettoomsättning på 200 000 till 500 000 kr per anställd och med en till två anställd i företaget vid tidsperiodens början valdes ut och jämfördes med liknande företag i Norrbotten inom samma kategori oavsett om de fått bidrag eller inte. I figur 17 ovan kan vi se hur tillväxten i antal anställda utvecklats i

genomsnitt för företagen i tillverkningsindustrins varuproduktionskategori. Till skillnad från företagen i tjänstekategorin har de företag som beviljats innovationsbidrag inte lika tydligt haft en bättre tillväxt i antalet anställda under tidsperioden under hela tidsperioden 2004 till 2013 som företagen generellt i Norrbotten.

I figur 18 kan vi se hur tillväxten i nettoomsättningen per anställd utvecklats i genomsnitt för företagen i kategorin för tillverkningsindustrins varuproduktion. Även här är det svårt att dra någon generell slutsats. Det vill säga, de företag som beviljats bidrag har inte överlag haft en bättre tillväxt än liknande företag generellt i Norrbotten.

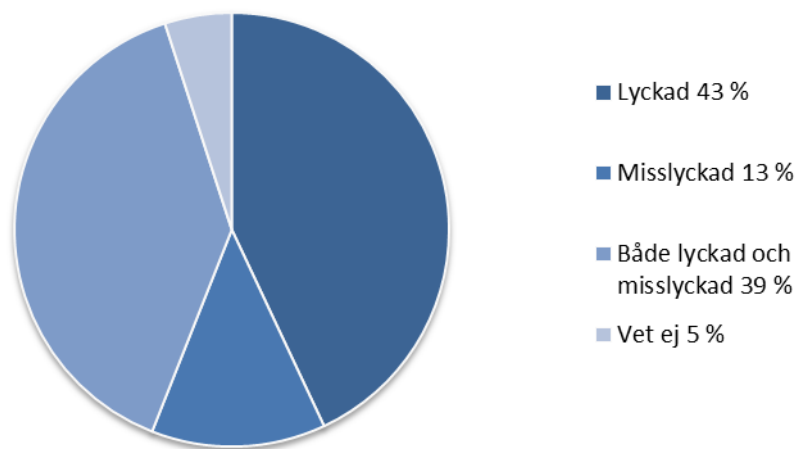

Figur 18. Tillväxt i nettoomsättning per anställd, tillverkningsindustrins varuproduktion

Innovationsbidragets påverkan på företagen enligt företagen

Eftersom vi av ovanstående information inte kan få någon entydig bild över innovationsbidragets betydelse för företagen, kan det vara extra intressant att höra vad företagarna själva har att säga om innovationsbidragets betydelse för deras utveckling. Enligt 92 % av företagsledarna kom stödet in i rätt skede för deras utveckling, och resterande 8 % ansåg att innovationsbidraget inte kom in i rätt skede. Vanliga kommentarer till varför företagsledare ansåg att bidraget kommit in i rätt skede var exempelvis; att det varit absolut avgörande eftersom det lagt grunden till ett viktigt steg i företagets utveckling, eller att det varit det viktigaste stödet och utan det hade de inte funnits, eller att stödet kommit snabbt vilket varit viktigt för den situation de befann sig i då. Som kommentarer till de som ansåg att stödet inte kommit in i rätt skede uppgavs exempelvis att det har tagit för lång tid innan det betalades ut vilket påverkat företaget starkt negativt, eller att det endast förlängde "pinan" av ett projekt som inte hade rätt förutsättningar från början, eller att beloppet varit så lågt att det inte haft någon märkbar effekt.

När vi frågade om de ansåg att innovationen varit lyckad för deras företag eller om de ansåg att den varit misslyckad svarade företagarna enligt figur 19 nedan:

Figur 19. Lyckad eller misslyckad innovation

43 % av företagarna ansåg att innovationen i sin helhet varit lyckad för företaget, 13 % ansåg att innovationen varit misslyckad, och 39 % ansåg att den varit både och. 5 % visste inte om innovationen varit lyckosam eller misslyckad för företaget. Anledningen till att de svarat "vet ej" på frågan följdes upp av kommentarer i stil med att "det var för tidigt att uttala sig om hur utfallet skulle bli av innovationen", eller att "utredning pågår" gällande innovationens eventuella effekt för företaget, eller att det "är svårt att svara på grund av att personer som sitter inne med kompetensen att kunna uttala sig om det, inte längre finns kvar i företaget".

Anledningar till att företagsledaren uppgav att innovationen i sin helhet varit lyckad för företaget följdes vanligtvis upp av kommentarer som kan delas in i följande kategorier:

Marknad: merparten av alla kommentarer berör att innovationen inneburit att företaget tagit marknadsandelar, att den utgör grunden till varför företaget finns på marknaden, att det överhuvudtaget finns en marknad för företaget, att det inneburit att företaget numera har en världsprodukt på marknaden, och så vidare.

Teknik: andra vanligt förekommande kommentarer berörde innovationens tekniska betydelse för företaget, att företaget i och med innovationen nu besitter viktiga komponenter för utvecklingen, att innovationen varit tekniskt lyckad och utgör grunden för kunskap som nu är grundläggande på marknaden, att innovationen fortfarande utgör grunden till det företag jobbar med idag, att innovationen är den tekniskt bästa som finns på marknaden, att innovationen inneburit att allt blivit automatiserat, och så vidare.

Lönsamhet: den tredje kategorin av kommentarer till varför de ansåg att innovationen varit lyckosam för företaget behandlar hur företagets lönsamhet påverkats, att företaget fortfarande tjänar pengar på innovationen, att de inte är lika sårbara exempelvis för att företaget spridit risken över mer än en

produkt, att innovationen används samt var rätt i tiden har påverkat företagets vinst mycket, och så vidare.

Anledningar till att företagsledaren uppgav att innovationen i sin helhet varit misslyckad för företaget följdes vanligtvis upp av kommentarer som kan delas in i följande kategorier:

Finansiering: Huvudparten av kommentarer kring innovationens misslyckade utfall berörde finansieringsproblematiken, att riskfinansiering saknats och att det därmed var svårt att komma ut på marknaden, att projektet blivit strandat då det var för dyrt att finansiera de kostnader som krävs för att utveckla projektet, att patentet gått ut och det därmed inte fanns någon lönsamhet i att finansiera nästa steg.

Individnivå: andra kommentarer kring varför innovationen kunde anses vara misslyckad baserades mer på de individer som var inblandade i projekten, att kompetensen inte fanns kvar i företaget då de individer som innehade denna inte längre var kvar i företaget, att innovationen lagts i malpåse då viktiga personer för innovationens fortsatta utveckling blivit sjuka, fått utmattningssymtom och/ eller hade svårigheter att kombinera innovationsprojektet med det jobb de hade som huvudsysselsättning.

Som anledning till att företagsledaren uppgav att innovationen varit både lyckad och misslyckad för företaget var i regel att de ansåg att innovationen som sådan varit lyckosam för företaget, men att den av en eller annan anledning inte nått hela vägen fram till marknad. Skäl till misslyckanden med att nå marknad kan indelas in i följande kategorier:

Finansiering: Även här utgör huvudparten av uppgivna skäl finansieringsproblematiken, att svårigheterna att nå marknad beror på likviditetsbrister, att kommersialiseringsfasen är dyr och resurser saknas, att det inte går att lösa kvarvarande problem på grund av brist på pengar, att det är svårt att driva enproduktbolag på grund av att riskkänsligheten blir mer kännbar, och så vidare.

Kompetensbrist: andra angivna skäl till att svårigheterna att nå marknad berörde kunskapskapitalet hos företaget, att den ekonomiska kompetensen inte fanns i företaget, att den tekniska kompetensen att driva innovationen vidare inte längre fanns i företaget då personer med denna kompetens lämnat företaget, att kompetensen att bedriva marknadsföring inte fanns i företaget, och så vidare.

Tidsbrist: som tredje gruppkategori av skäl till att innovationen inte lyckat nå marknad angavs olika former av tidsproblem, att det tar tid att arbeta in marknadsandelar och att hitta marknader, att det tar tid att utveckla innovationen och att de misslyckat med att uppskatta hur lång tid skulle ta, att försäljningsprocessen tar tid, att administrationen tar tid, och så vidare.

Av de 43 % av företag som ansåg att innovationen i sin helhet varit lyckad för företaget har dessa i genomsnitt ökat sin nettoomsättning per anställd med 30 % per år och i genomsnitt ökat antalet anställda med 10 % per år under tidsperioden 2003 till 2013.

Oavsett om innovationen varit lyckosam eller inte, uppger 91 % av företagsledarna att innovationen finns kvar i företaget, och bara 9 % uppger att innovationen inte längre är kvar. Att innovationen inte längre finns kvar i företaget var antingen för att den blivit såld till ett annat företag, att den är licensierad till annat företag, eller att den blivit uppköpt av ägarna vid företagskonkursen.

5. Sammanfattning

I följande kapitel presenteras en summering av de viktigaste resultaten och slutsatserna av föregående avsnitt. Syftet med denna rapport är att analysera vilket utfall innovationsbidraget haft på bolag som beviljats stöd mellan 2003-2013.

Baserat på den statistik som presenteras i kapitel 2 som gav oss information om Norrbottens regionala ekonomi, innovation och företagande, kan exempelvis följande konstateras när det gäller Norrbottens läns förutsättningar: Norrbotten uppvisar näst högst BRP per invånare i riket efter Stockholms län. Tillväxten i BRP i Norrbotten visar på en väsentligt högre konjunkturvariation än rikets BNP, vilket beror på att BRP i högre grad kommer från varuproduktion och då särskilt från tillverknings- och utvinningsindustrierna. Det vill säga, att Norrbottens traditionella roll som industriregion där de lokala naturresurserna utvinns och vidareförädlas är fortfarande den dominerande. När det gäller nyföretagandet i Norrbotten kan vi konstatera att antalet nya företag fortfarande ligger under riksgenomsnittet, men utvecklingen följer den positiva trend som gäller för riket det senaste tio åren.

Beträffande antalet patentansökningar i Norrbotten kan konstateras att Norrbottens län placerar sig på en 11:e plats i listan över vilka län som sänt in flest patentansökningar och på kommunnivå placerar sig Luleå kommun som en av de 20 kommunerna där flest ansökningar härstammar från i landet. När det gäller designansökningar placerar sig Norrbotten på en 14:e plats och när det gäller varumärkesansökningar placerar sig Norrbotten på en 13:e plats i listan över län med flest designansökningar respektive varumärkesansökningar. Baserat på dessa indikatorer som mått på hur väl innovationsverksamheten i Norrbotten fungerar kan det konstateras att länet som helhet håller sig till medlet i förhållande till de andra länen i landet. Dessa styrmått kan dock som konstaterats tidigare ge en viss överrepresentation för större regioner och kommuner där företags huvudkontor är belägna. I de alternativa indexeringsmetoder som vuxit fram under senare tid placerar sig Norrbotten exempelvis högre i ranking när det gäller hur väl regionens förutsättningar för ekonomisk förnyelse genom innovation och entreprenörskap står sig jämfört mot andra län och riket som helhet.

I kapitel 3 presenteras beskrivande statistik för innovationsbidraget och de norrbottniska företag som beviljats innovationsbidrag samt jämförande statistik för andra norrbottniska företag. Totalt beviljades 144 innovationsbidrag fördelade över 110 företag under åren 2003 till 2013 och av dessa betalades 131 bidrag ut. Innovationsbidraget fördelades över länets kommuner på så sätt att företag i Luleå kommun beviljades mest ärenden med totalt 80 beviljade ärenden. I inlandskommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Övertorneå och Pajala beviljades inget företag innovationsbidrag under tidsperioden 2003 till 2013. Den genomsnittliga utbetalningen som gick ut var på cirka 380 000 kr per beviljat ärende. De 3 högsta utbetalningarna var på 1,2 miljoner vardera och den lägsta utbetalningen var på 19445 kronor. Vidare finns det inga större avvikelser mellan genomsnittsutbetalningarna mellan inlandskommuner och kustkommuner, utan de största skillnaderna ligger främst i om företagen i kommunen erhållit många innovationsbidrag eller få eftersom en enskild utbetalning som avviker från genomsnittet får en större påverkan på marginalen i kommuner där relativt få företag fått bidrag.

Av de företagsledare som deltagit i undersökningen är medelåldern 54 år. Om vi däremot tar hänsyn till vilken ålder företagsledaren var när denne fick innovationsbidraget så sjunker medelåldern till 47

år. När det gäller könsfördelningen för de ärenden som beviljats innovationsbidrag finns det stora obalanser. I 127 av 144 beviljade är företagsledaren man, i 12 ärenden är företagsledaren kvinna, och i 5 ärenden är företagsledningen delad mellan en man och en kvinna. Jämfört med hur andelarna manliga och kvinnliga företagsledare ser ut i stort i Norrbotten är könsskillnaden ännu större bland de företag som beviljats innovationsbidrag.

I huvudsak är marknaden lokal i Norrbotten för de företag som besvarat undersökningen då cirka 70 % av omsättningen kommer från försäljning i Norrbotten. 20 % kommer från försäljning i övriga Sverige, 3 % från övriga Norden, 2 % från övriga Europa och 5 % från övriga världen. 43 % av företagen bedriver ingen form av export. Vid förfrågan om var innovationen som de sökte bidrag för ursprungligen kom ifrån svarade 64 % att den kom från det egna företaget, 7 % att det var en avknoppning från tidigare företag, 14 % svarade att den kom från universitetet, 7 % att idén till innovationen kom från forskare utifrån, 6 % att innovationen hade sitt ursprung i kundförfrågningar och 2 % svarade att de inte visste var innovationen hade sitt ursprung.

I en jämförande analys av hur företagens inställning till tillväxt såg ut jämfört med Örtqvists undersökning i *Tillväxtförutsättningar för Norrbottens näringsliv* kunde följande konstateras. Cirka 85 % av företagen ser en 25 % ökning av antalet anställda under de närmaste fem åren som något positivt. 76 % av företagen ser en 100 % ökning av antalet anställda under de närmaste fem åren som något positivt. 6 % av företagen såg en 25 % ökning av antalet anställda som något negativt, och cirka 12 % såg en 100 % ökning av antalet anställda som negativt. I jämförelse med Örtqvists undersökning är inställningen till tillväxt i antalet anställda än mer positiv i denna undersökning. Även när det gäller inställningen till tillväxt i omsättning är företagen mer positiva till en större omsättning. En förklaring till att företagen i denna undersökning är mer positiv till att öka antalet anställda och omsättning än i Örtqvists undersökning kan vara på att företagen som ingår i denna undersökning i många fall är mindre.

När det gäller källor till information om innovationsbidraget uppger företagen i undersökningen att 18 % fått informationen från Arctic Business Incubator (ABI), 15 % från Länsstyrelsen i Norrbotten, 14 % Almi, 9 % ansåg att bidraget i sig är allmänt känt, 8 % ansåg att de hittat informationen genom att ha gjort allmänna sökningar om bidrag på internet 8 %. Kategorin Nätverk med 18 % är en samlad benämning för där företagaren gett olika exempel på personer och/ eller viktiga sammanhang de sitter med i. Kategorin Vet ej med 18 % angav företagsledaren vanligtvis med den följande kommentaren om att man fått innovationsbidraget för så pass länge sedan att de inte längre kommer ihåg den direkta källan till information.

I kapitel 4 behandlades innovationsbidragets betydelse för företagen i Norrbotten. När det gäller innovationsbidraget generella fördelning i Norrbotten kommer 6 % av de beviljade bidragen från primär varuproduktion. 28 % kommer från tillverkningsindustrins varuproduktion, och 66 % av de beviljade bidragen gick till tjänsteproduktion. Därmed är det intressant att kunna konstatera att innovationsbidragen i större utsträckning gått till annan verksamhet än den traditionella industriverksamheten. En eventuell följd att innovationsbidraget ska gynna en mer diversifierad branschstruktur är därmed möjlig.

Enligt företagen själva anser 70 % av företagen i kategorin för tillverkningsindustrins varuproduktion att deras innovation är en vara. 6 % anser att deras innovation är en tjänst, och 24 % anser att det är både en vara och en tjänst. I kategorin för tjänsteproduktion anser 38 % att deras innovation är en vara, 41 % anser att det är både en vara och en tjänst, och 3% anser att de inte vet eftersom de inte längre minns så långt bakåt i tiden som bidraget betalades ut.

Givet den generella indelningen av företag som antingen tillhör kategorin tillverkningsindustrins varuproduktion eller gruppen tjänsteproduktion gäller att om man jämför företag med liknande utgångsläge när det gäller initialt antal anställda och nettoomsättning per anställd kan följande konstateras. De företag i tjänsteproduktionskategorin som beviljats innovationsbidrag har haft en högre tillväxt i antalet anställda under tidsperioden 2004 till 2013 jämfört med övriga företag i Norrbottens län i samma kategori och storlek. Även tillväxten i nettoomsättningen för de företag som beviljats bidrag är högre i denna kategori. Däremot gäller för tillväxten i antalet anställda i de företag som tillhör kategorin tillverkningsindustrins varuproduktion som beviljats bidrag, att dessa generellt inte haft en bättre tillväxt jämfört med företagen i överlag Norrbotten inom samma kategori. Inte heller har de företag som beviljats bidrag inom denna kategori haft en bättre tillväxt i nettoomsättningen per anställd än företagen generellt i Norrbotten.

Enligt företagarna själva har innovationsbidraget generellt kommit in i rätt skede. Hela 92 % av företagsledarna ansåg det. Exempelvis ansågs bidraget varit avgörande för företaget då det lagt grunden till ett viktigt steg i företagets utveckling, eller att företaget inte ens hade funnits utan stödet. 43 % av företagarna ansåg att innovationen i sin helhet varit lyckosam för företaget. 13 % ansåg att innovationen varit misslyckad, 39 % ansåg att innovationen både varit lyckosam samt misslyckad. 5 % ansåg att de inte visst om innovationen varit lyckosam eller inte eftersom det exempelvis var för tidigt att uttala sig om det, eller att det var svårt att svara på grund av att personer som sitter inne med den kompetensen inte längre finns kvar i företaget.

Länsstyrelsen
Norrbotten